

अकृषी विद्यापीठे व संलग्नित
महाविद्यालयांकडे शिळ्क राहणा-या
अनामत रकमेचा विनियोग करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक :- संकीर्ण २०२३/प्र.क्र. ११९ / वि.शि. ५
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२,
दिनांक - १३/१०/२०२३

संदर्भ : - संचालक, उच्च शिक्षण संचालनालय, पुणे यांचे क्र. उशिसं/ मवि-१/
अनामत रक्कम/२०२३/८७६०, दिनांक २/८/२०२३ रोजीचे पत्र

प्रस्तावना :

उच्च व तंत्र शिक्षण विभागांतर्गत कार्यरत असलेल्या विद्यापीठे व विद्यापीठांशी संलग्नित महाविद्यालयांकडे प्रवेशाच्या वेळी विद्यार्थ्यांकडून अनामत रक्कम जमा करून घेण्यात येते. विद्यार्थ्यांचे शिक्षण पुर्ण झाल्यानंतर सदर अनामत रक्कम विद्यार्थ्यांला परत करणे अभिप्रेत आहे. तथापि, काही कारणास्तव विद्यार्थ्यांकडून सदर अनामत रक्कम परत घेतली जात नाही व ती विद्यापीठ/ महाविद्यालयांकडे शिळ्क राहते. सदर अखर्चित रक्कम विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक प्रयोजनाकरीता वापरावी याबाबत लोकप्रतिनिधिंकडून विधानमंडळात वारंवार विविध आयुधांव्दारे प्रश्न उपस्थित करण्यात येतात. सबब सदर अखर्चित अनामत रकमेचा विनियोग अकृषी विद्यापीठे / संबंधित महाविद्यालये यांनी कोणत्या बाबींसाठी करावा यासाठी सुचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय

सदर शासन निर्णयान्वये विद्यापीठे/ महाविद्यालयांकडे जमा असलेल्या अनामत रकमेतून विविध उपक्रमांसाठी रक्कम खर्च करण्यास मान्यता देण्यात येत असून यासंदर्भात खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

२. ज्यावेळी विद्यार्थी विद्यापीठ / महाविद्यालयामधून शिक्षण पूर्ण करून प्रमाणपत्रांच्या प्रती घेण्यासाठी विद्यापीठ/ महाविद्यालयात येतो त्याचवेळी सदर विद्यार्थ्यांची अनामत रक्कम परत करण्यात यावी. तथापी ज्या विद्यार्थ्यांनी उत्तीर्ण झाल्यानंतर दोन वर्षांच्या कालावधीत अनामत रक्कम नेली नाही अथवा मागणी केली नाही अशा शिळ्क असलेल्या अनामत रकमेचा, तसेच महाविद्यालयांकडील २ वर्षांपूर्वी शिळ्क असलेल्या आतापर्यंतच्या अनामत रकमेचा खालीलप्रमाणे विनियोग करण्यात यावा --

आ) ग्रंथालयीन पुस्तके - महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या स्पर्धा परीक्षांची उत्तम तयारी होण्यासाठी प्रयत्नांचा एक भाग म्हणून महाविद्यालयीन स्तरावर सेंटर ऑफ एक्सलेंस तयार करणे तसेच महाविद्यालयाच्या स्तरावरील स्पर्धा परीक्षांशी मार्गदर्शन केन्द्रामार्फत करीअरच्या संधी उपलब्ध होण्यासाठी स्पर्धा परीक्षांशी संबंधित पुस्तकांच्या व साहित्य खरेदी करण्यासाठी शिळ्क अनामत रक्कमेचा वापर करण्यात यावा.

ब) **प्रयोगशाळा अद्यायावतीकरण** - प्रयोगशाळेकरिता नवीन उपकरण / साहित्य खरेदी करण्यासाठी शिल्षक अनामत रक्कमेचा वापर करण्यात यावा.

क) **राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण -**

(।) बहुविद्याशाखीय शिक्षण पद्धती राबविण्यासाठी क्रिडा, संगीत या विषयांशी संबंधित २-३ क्रेडीटचे अभ्यासक्रम तयार केल्यास सदरचा अभ्यासक्रम राबविण्यासाठी, संगीत क्रिडाशी संबंधित साहित्य खरेदी करण्यासाठी शिल्षक अनामत रक्कमेचा वापर करण्यात यावा.

शासन निर्णय क्र. एनईपी-२०२२/प्र.क्र.०९/ विशि-३ / शिकाना दि. २० एप्रिल २०२३ मध्ये राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० च्या अंमलबजावणीबाबत नियुक्त करण्यात आलेल्या सुकाणू समितीने अभ्यासक्रम श्रेयांक आराखडा सादर केला आहे. अभ्यासक्रम व श्रेयांक आराखड्याची राज्यामध्ये एकसमान प्रमाणात अंमलबजावणी होण्यासाठी दिलेल्या निर्देशानुसार Open Elective Courses (OE), Vocational Skill Courses (vsc), Ability Enhancement Courses (AEC), Indian Knowledge System (IKS) and Value Education Courses (VEC) याबाबत अभ्यासक्रमपुरक बाबींचा श्रेयांकात अंतर्भाव केल्यामुळे, पुर्नरचित शिक्षण पद्धतीच्या अंमलबजावणीसाठी अभ्यासक्रम पुरक बाबीकरीता महाविद्यालयांना येणारा खर्च, विद्यार्थीकेंद्रीत शिक्षण पद्धती विचारात घेऊन विद्यार्थ्यांच्या जमा असलेल्या अनामत रक्कमेतून करण्यात यावा.

(॥) "नाबार्ड कन्सलटन्सी सफ्ट्वेसेस" (NABCONS) ही नॅशनल बँक फॉर अँग्रीकल्वर अँड रुरल डेव्हलपमेंट (NABARD) ची उप कंपनी आहे. सदर संस्था कृषी, ग्रामीण विकास व इतर संबंधित क्षेत्रात सल्ला प्रदान करते. देशभरात कृषी व ग्रामीण विकासाच्या धोरणात्मक क्षेत्रात सल्लागार आणि सल्ला सेवा देणारी प्रमुख संस्था आहे. NABCONS ही संस्था आर्थिक क्षेत्रातही कार्यरत आहे. राज्यातील उच्च शिक्षण घेणा-या विद्यार्थ्यांच्या आर्थिक साक्षरतेसाठी NABCONS ही संस्था करीत असलेल्या वित्तीय उपक्रमांचा विद्यार्थ्यांना लाभ मिळण्याकरिता तसेच पुरक अभ्यासक्रमांची अंमलबजावणी करण्यासाठी येणारा खर्च हा विद्यार्थ्यांच्या जमा असलेल्या अनामत रक्कमेतून करण्यात यावा. वित्तीय साक्षरतेच्या क्षेत्रात काम करणाऱ्या NABCONS वा तत्सम शासकीय / निमशासकीय नियामक संस्था / केन्द्र शासन / राज्य शासनाच्या मालकीच्या संस्था / शासकीय कंपन्या यांच्या वित्तीय साक्षरता उपक्रमांकरिता महाविद्यालयाकडून प्रति विद्यार्थी कमाल मर्यादा रुपये ५००/- पर्यंत खर्च करता येईल.

ड) **शिक्षक / शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे प्रशिक्षणासाठी**

३. उपरोक्त नमूद उद्देशांसाठी महाविद्यालयाकडे शिल्षक राहणारी अनामत रक्कम ही वित्त विभाग शासन निर्णय क्र. विअप्र २०१३ / प्र.क्र. ३०/ २०१३/ विनियम, भाग-२, दिनांक १७ एप्रिल, २०१५ अन्वये प्रदान वित्तीय अधिकाराच्या मर्यादेत खर्च करण्याचे अधिकार सर्व कुलगुरु, अकृषी विद्यापीठे / सर्व महाविद्यालयांचे प्राचार्य यांना राहील.

४. प्रस्तूत प्रकरणी सर्व कुलगुरु अकृषी विद्यापीठे/ महाविद्यालयांचे प्राचार्य यांच्या वित्तीय मर्यादे बाहेरील खर्चास मान्यता देण्याचे अधिकार यथास्थिती वित्त विभागाच्या उपरोक्त नमूद दिनांक १७ एप्रिल, २०१५ मध्ये नमूद वित्तीय अधिकाराच्या मर्यादेत संबंधित विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण तसेच संचालक, उच्च शिक्षण संचालनालय, पुणे यांना राहील.

५. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र. २०२३१०१३१८४३५३५१०८ असा आहे .सदरहू शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षंकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अजित बाविस्कर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा. राज्यपाल तथा कुलपती यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
मा.मुख्यमंत्री, यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय , मुंबई .
मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय , मुंबई .
मा. उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय , मुंबई .
मा.मंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई .
कुलगुरु / कुलसचिव, सर्व अकृषि विद्यापीठे, महाराष्ट्र राज्य,
संचालक, उच्च शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
संचालक, तंत्र शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
सर्व विभागीय सह संचालक, उच्च शिक्षण,
महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)- महाराष्ट्र १ व २, मुंबई/नागपूर,
महालेखापाल (लेखा परीक्षा)- महाराष्ट्र १ व २, मुंबई/ नागपूर,
जिल्हा कोषाधिकारी, मुंबई / पुणे,
प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई,
निवड नस्ती (विशि-५).